

[Перспективе](#)

ТУРСКА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ: ЕУТАНАЗИЈА ИЛИ ПОДМЛАЂИВАЊЕ ЕВРОПЕ? (5)

Замке „социјалног дампинга”

Тежња Турске за пуним чланством у ЕУ је изузетно поларизујуће, осетљиво и контроверзно питање, како (гео)политички, тако и економски и демографски. Као прилог расправи о овом изузетно важном питању, „НАЦИЈА” објављује изводе из студије „Турска у ЕУ: Еутаназија или подмалађивање Европе?” Мирослава Н. Јовановића, уваженог стручњака Економске комисије УН за Европу, у Женеви. Студија је настала на основу предавања које је аутор одржао у оквиру научног скупа „Турска, ЕУ и САД; Високи улози, неизвесне перспективе”, на Intercollege у Никозији, у мају 2005, и на годишњем конгресу Италијанског удружења за европске студије, у јулу 2005, у Венецији. У овом делу аутор разматра изузетно важно имиграционо питање, економске аспекте продора трећесветских маса у Европу, „социјални дампинг” и проблем демографског старења европских народа. Шта кандидати очекују, а шта доиста могу добити из фондова ЕУ?

Пише: Мирослав Н. Јовановић

Да ли је „ис-точ-но” тр-жи-ште, са ре-ла-тив-но јеф-ти-ном рад-ном сна-гом и мо-гућ-но-сти-ма за ди-рект-не стра-не ин-ве-сти-ци-је,¹ по-вољ-на при-ли-ка или прет-ња за Евро-пу „пет-на-е-сто-ри-це”? Не-мач-ка тре-нут-но има нај-ви-шу сто-пу не-за-по-сле-но-сти још од три-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка. За-јед-но са Аустри-јом, она се пла-ши да ће про-ши-ре-ње на ис-ток до-ве-сти до го-ди-шњег упли-ва ви-ше од 300.000 ими-гра-на-та (OECD, 2003, стр. 85). Ова број-ка би пре-ра-сла 3 ми-ли-о-на то-ком де-це-ни-је. Рад-ни-ци из цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских зе-ма-ља има-ли би пред-ност на европ-ском тр-жи-шту ра-да над рад-ном сна-гом ко-ја до-ла-зи из зе-ма-ља из-ван Уни-је. Ме-ђу-тим, по-сто-ји пе-то-го-ди-шњи тран-зи-ци-о-ни пе-ри-од на-кон ула-ска у ЕУ, ко-ји Евро-па „пет-на-е-сто-ри-це” мо-же про-ду-жи-ти за још две го-ди-не, пре не-го што рад-ни-ци но-во-при-до-шлих чла-ни-ца 2011. го-ди-не до-би-ју пу-ну сло-бо-ду да ра-де би-ло где у ЕУ. Са из-у-зет-ком Ве-ли-ке Бри-та-ни-је и Ир-ске, све зе-мље ЕУ(15) ко-ри-сте сво-је пра-во да на-мет-ну тран-зи-ци-о-не спо-ра-зу-ме ко-ји огра-ни-ча-ва-ју сло-бо-дан рад и бо-ра-вак рад-ни-ка из цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских зе-ма-ља чла-ни-ца до 2011. го-ди-не. (Тур-ска би тре-ба-ло и ово да има у ви-ду.)

ИМИ-ГРА-ЦИ-ЈА И НЕ-СПО-КОЈ

Ако гра-ђа-ни-ма но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца ЕУ ни-је до-зво-ље-но да сло-бод-но тра-же по-сао у ЕУ(15) до 2011. го-ди-не, фир-ма-ма из ових зе-ма-ља ни-је за-бра-ње-но да по-слу-ју би-ло где у ЕУ. Не-ке од њих су по-че-ле да ну-де сво-је услу-ге, што је иза-зва-ло от-пу-шта-ња у не-мач-ким кла-ни-ца-ма 2005. го-ди-не. Јеф-ти-ни пред-у-зи-ма-чи из Пољ-ске и Че-шке за-ме-ни-ли су ло-кал-не за-по-сле-не. Ове ис-точ-не услу-жне фир-ме, на-рав-но, ис-пу-ња-ва-ју пра-ви-ла за-шти-те по-тро-ша-ча зе-мље до-ма-ћи-на, као и стан-дар-де ко-ји се од-но-се на со-ци-јал-на пи-та-ња, здрав-ство и жи-вот-ну сре-ди-ну. Не-мач-ка је за-бри-ну-та због мо-гућ-но-сти да ис-точ-не фир-ме ко-ри-сте од-ред-бе о сло-бо-ди по-сло-ва-ња ка-ко би за-о-би-шле ре-стрик-ци-је и тр-го-ва-ле јеф-ти-ном рад-ном сна-гом (со-ци-јал-ни дам-пинг).² По-сто-ји за-бри-ну-тост у Не-мач-кој да у обла-сти услу-га као што су гра-ђе-ви-на и здрав-ство уско-ро мо-же по-ја-ви-ти исти тренд.

3

Ка-да су Шпа-ни-ја и Пор-ту-га-ли-ја ушле у ЕУ, има-ле су сед-мо-го-ди-шњи тран-зи-ци-о-ни пе-ри-од пре одо-бре-ња пу-не мо-бил-но-сти рад-не сна-ге. Ме-ђу-тим, ка-да је то по-ста-ло пот-пу-но сло-бод-но, ни-је би-ло ве-ли-ког кре-та-ња рад-не сна-ге у оста-ле зе-мље ЕУ. У сва-ком слу-ча-ју, не оче-ку-је се не-ко зна-чај-но кре-та-ње рад-не сна-ге из цен-трал-не и ис-точ-не Евро-пе пре-ма остат-ку Уни-је. Ове но-ве зе-мље чла-ни-це та-ко-ђе ће би-ти по-го-ђе-не оп-штим европ-ским де-мо-граф-ским трен-до-ви-ма по-чев-ши од 2010. го-ди-не (ста-ре-ње ста-нов-ни-штва). Тур-ска, зе-мља са мла-дим и на-ра-ста-ју-ћим ста-нов-ни-штвом мо-же обез-бе-ди-ти по-зи-ти-ван де-мо-граф-ски до-при-нос ЕУ.

По-ну-да ло-кал-не рад-не сна-ге и ни-во еко-ном-ске ак-тив-но-сти усло-вља-ва-ју зах-те-в за стра-ном рад-ном сна-гом у зе-мљи од-ред-ни-ци. Зе-мља мо-же до-зво-ли-ти уплив стра-не рад-не сна-ге има-ју-ћи у ви-ду пре све-га до-бро-бит сво-јих ста-нов-ни-ка. То је увек по-ла-зна тач-ка у ства-ра-њу свих по-ли-ти-ка. Дру-ги раз-ло-зи, укљу-чу-ју-ћи и мо-рал-не, та-ко-ђе се узи-ма-ју у об-зир због мо-гу-ће од-ма-зде и слич-них ства-ри, али соп-стве-ни гра-ђа-ни су на пр-вом ме-сту. Увек је би-ло од-ре-ђе-них пре-ко-мер-них зах-те-ва за спе-ци-фич-ном рад-ном сна-гом, што због ци-клич-них и се-зон-ских раз-ло-га, што због струк-тур-них (но-ве про-фе-си-је). Нор-ма-лан од-го-вор тр-жи-шта на та-кве мањ-ко-ве рад-не сна-ге био је по-ве-ћа-ва-ње над-ни-ца у од-ре-ђе-ном сек-то-ру и по-ве-ћа-ни зах-те-ви за обра-зо-ва-ње и обу-ку. Фир-ме одо-ле-ва-ју зах-те-ви-ма за ви-шим над-ни-ца-ма и тра-же ими-гра-ци-ју рад-не сна-ге. Оту-да, ими-гра-ци-ја рад-не сна-ге се мо-же зах-те-ва-ти у би-ло ком тре-нут-ку и на би-ло ком ни-воу по-пу-ла-ци-је и сто-пе не-за-по-сле-но-сти. Ово је са-мо-по-ра-жа-ва-ју-ћа ими-гра-ци-о-на по-ли-ти-ка, по-што она по-ди-ла-зи не-пре-кид-ним зах-те-ви-ма фир-ми за ве-ћом ими-гра-ци-јом.

Јед-на ли-ни-ја ра-су-ђи-ва-ња ка-же да, ако има-ју до-зво-лу за рад, ими-гран-ти мо-гу до-при-но-си-ти ло-кал-ним јав-ним фон-до-ви-ма ви-ше не-го што им мо-гу од-у-зи-ма-ти. Они до-ла-зе мла-ди, здра-ви и про-дук-тив-ни. Они пла-ћа-ју по-рез и дру-ге до-при-но-се ду-го вре-ме-на пре не-го што стек-ну пра-во на пен-зи-је и здрав-стве-но оси-гу-ра-ње. Овај се ар-гу-мент не мо-же при-ме-ни-ти у сле-де-ћим слу-ча-је-ви-ма: ста-ре-ње са-мих ими-гра-на-та, ду-жи-на њи-хо-вог бо-рав-ка и ути-цај њи-хо-вих по-ро-ди-ца. Од-ре-ђи-ва-ње ко-ри-сно-сти рад-ни-ка ими-гра-на-та за еко-ном-ски раст зе-мље њи-хо-вог од-ре-ди-шта бит-но је оспо-ре-но ефек-том њи-хо-вих по-ро-ди-ца на раст ста-нов-ни-штва у ис-тој зе-мљи. Њи-хо-ве по-ро-ди-це, на-ро-чи-то ако су ве-ли-ке, до-би-ја-ју мно-ге со-ци-јал-не по-вла-сти-це на ло-кал-ном ни-воу. Ако су рад-ни-ци ими-гран-ти за-по-сле-ни у ни-ско пла-ће-ном сек-то-ру, уку-пан ефе-кат на фи-нан-си-је зе-мље до-ма-ћи-на мо-же би-ти не-га-ти-ван.

Табела 12. Укупан буџетски трошак имиграната у Немачкој у еврима по години

У € по имигранту и години

Дужина боравка у годинама

0-10 0-25 25+

Однос државних прихода/ трошкова за здравствено осигурање

-590

-43

49

Пензионо осигурање без утицаја деце

1.376

1.606

2.148

Бол-нич-ко осигурање

95

117

176

Осигурање незапослених

127

217

-519

По-ре-зи и по-ре-зом финансирање бенефиције

-3.375

-3.227

-1.001

Укупан однос

-2.367

-1.330

853

Пун утицај де-те-та на пен-зи-је

1.126

1.314

1.757

Укупан однос са пуним утицајем де-те-та

-1.241

-16

2.610

Ле-ген-да: Ко-ри-сте-ћи дру-штве-но-еко-ном-ско ме-ре-ње (6.810 ис-пи-та-них до-ма-ћин-ста-ва у Не-мач-кој), по-пу-ла-ци-ја ими-гра-на-та на за-па-ду Не-мач-ке је из-ме-ре-на 1997. го-ди-не; она се са-сто-ји од оних осо-ба ко-је не-ма-ју не-мач-ко др-жа-вљан-ство и ко-је жи-ве у за-пад-ном де-лу Не-мач-ке, на-ту-ра-ли-зо-ва-них осо-ба и осо-ба чи-је мај-ке не-ма-ју не-мач-ко др-жа-вљан-ство, ис-кљу-чу-ју-ћи ими-гран-те не-мач-ког по-ре-кла.

Из-вор: Sinn (2004), стр. 14

Та-бе-ла 12 пред-ста-вља по-дат-ке о укуп-ним фи-скал-ним тро-шко-ви-ма ими-гра-на-та у Не-мач-кој. Sinn је 2004. го-ди-не твр-дио да су ими-гран-ти ко-ји су оста-ја-ли у Не-мач-кој ду-же од 25 го-ди-на укуп-но го-ди-шње до-при-но-си-ли са 852 евра јав-ним фон-до-ви-ма. Ако је ефе-кат де-те-та укљу-чен, овај до-при-нос је из-но-сио 2.610 евра. Ме-ђу-тим, за раз-ли-ку од стал-не ми-гра-ци-је у САД, Ка-на-ду и Изра-ел, ими-гра-ци-ја

у Немачку је типично, миграција повратка'. Велика већина имиграната (око 80 одсто) враћа се у своје родне земље након, отприлике, деценије. Они не остају довољно дуго у Немачкој да би постали укупни фискални доприносиоци. Ако имигранти са собом доведу и своје породице, понекад прилично велике, и остану мање од десет година, они просечно годишње добијају 2.367 евра социјалне помоћи финансиране из пореза и јавне инфраструктуре више него што доприносе немачким фондовима. Друга генерација имиграната по правилу остаје у групи оних који зарађују испод просека, стога она, укупно, постаје, терет' за јавне фондове.

СВИ-ЛЕН ГАЈ-ТАН „МЛА-ДЕ КР-ВИ”

У Немачкој је присутна забрињеност да релативно даје веће бенефиције у домену социјалне помоћи могу деловати као магнет на имигранте⁴ из централне и источне Европе. Постоје идеје о поштравању услова за немце при остваривању права на социјална примања (Sinn, 2004). Ово може бити разумљиво на краћи рок због проблема незапослености и буџетског дефицита у Немачкој. Постоје најмање два механизма средњорочног решавања овог проблема. Први је периодично праћење стања за слободно кретање радне снаге из нових земаља чланица у ЕУ. Ова слобода ће бити одобрена 2011. године. Друго, до тог времена, централна и источна Европа у ЕУ ће бити погледа неистим демографским трендовима. Постојаће недовољно радне снаге у овим земаљама, стога ће бити мање особа за интересованих да мигрирају него што је био случај када су ове земље постале чланице ЕУ, године 2004. Турска би могла попуни ову празнину. Могућом пуном покретљивошћу радне снаге између ЕУ и Турске најпре би се окористило 3 милиона Турака који већ раде и законично живе у ЕУ (углавном у Немачкој). Њихов статус би се поправио.

Имиграција у извесном облику ће увек бити неопходна. Ово се односи на специфичне вештине, знања и искуства која су или ретка или скупа за стварање на мањој размени, али су вредна за економичну земљу домаћина.

На-да-ље, зна-ње стра-них је-зи-ка или од-ре-ђе-них кул-ту-ра мо-же би-ти сте-че-но на овај на-чин. Ме-ђу-тим, тврд-ња да је ими-гра-ци-ја ко-ри-сна за зе-мљу до-ма-ћи-на тре-ба-ло би да бу-де ис-пи-та-на и до-ка-за-на у сва-кој си-ту-а-ци-ји за-себ-но.

У сво-јој на-ме-ри да до-дат-но осна-жи им-пле-мен-та-ци-ју „ли-са-бон-ске стра-те-ги-је”, Европ-ска ко-ми-си-ја је 2005. го-ди-не пред-ло-жи-ла кључ-ни план ко-јим би се ли-бе-ра-ли-зо-ва-ло тр-жи-ште услу-га ЕУ. Обез-бе-ђи-ва-њем да су у са-гла-сно-сти са њи-хо-вим до-ма-ћим за-ко-ни-ма и од-ред-ба-ма тр-жи-шта, по-је-дин-ци и фир-ме би мо-гли обез-бе-ди-ти исте услу-ге у дру-гим зе-мља-ма чла-ни-ца-ма ЕУ. Овај план се на-ро-чи-то од-но-си на ар-хи-тек-те, огла-ши-ва-че, rent-a-car аген-ци-је, аген-ци-је за за-по-шља-ва-ње, сек-тор здрав-ства, ин-фор-ма-ци-о-не тех-но-ло-ги-је, аген-ци-је за обез-бе-ђе-ње и ту-ри-стич-ке аген-ци-је. Оче-ки-ва-ња су да би ово до-ве-ло до ства-ра-ња око 600.000 но-вих рад-них ме-ста, ве-ће про-дук-тив-но-сти и ни-жих це-на.

Европ-ска ко-ми-си-ја је при-пре-ми-ла са-оп-ште-ње *За-јед-нич-ки рад за раст и но-ва рад-на ме-ста: Но-ви по-че-так за Ли-са-бон-ску стра-те-ги-ју* (Working To-gether for Growth and Jobs: A New Start for Lis-bon Stra-tegy),

5

у фе-бру-а-ру 2005, као по-за-дин-ски до-ку-мент за сред-њороч-ни пре-глед *Ли-са-бон-ског про-це-са*

од стра-не Европ-ског са-ве-та. Ме-ђу мно-гим ста-во-ви-ма из овог са-оп-ште-ња, је-дан је упа-дљив (стр. 13):

„Раст про-из-вод-ње и по-ве-ћа-на за-по-сле-ност мо-ра-ју ићи ру-ку под ру-ку. Мо-ра-мо из-бе-ћи ону вр-сту ра-ста без отва-ра-ња но-вих рад-них ме-ста ко-ја је обе-ле-жи-ла учи-нак аме-рич-ке еко-но-ми-је по-след-њих го-ди-на.”

Мно-го се го-во-ри и бри-не о из-глед-ном ма-њ-ку рад-не сна-ге у ЕУ(25), узро-ко-ва-ном де-мо-граф-ским трен-до-ви-ма и ста-ре-њем ста-нов-ни-штва, а ко-ји се оче-ку-је од 2010. го-ди-не. Са дру-ге стра-не, по-сто-ји озбиљ-на за-бри-нут-ост због не-га-тив-них ефе-ка-та ко-је мо-же до-не-ти ими-гра-ци-ја, по-го-то-ву ма-сов-на. Пи-та-ње је да ли ели-ми-на-ци-ја на-ве-де-ног по-ли-тич-ког ци-ља из овог са-оп-ште-ња мо-же ре-ши-ти про-блем. Ре-ше-ње про-бле-ма мо-гло би би-ти под-сти-ца-ње при-вред-ног ра-ста у Уни-ји без отва-ра-ња но-вих рад-них ме-ста, по-ве-ћа-њем про-из-вод-ње за-сно-ва-не на зна-њу и тех-но-ло-шким ино-ва-ци-ја-ма.

Проблем Европске комисије у прихватању и примени плана је су разлике у националним правилима за одређење пословне или професије: једна земља чланица ЕУ може имати строга правила, док друга можда нема никаква. На пример, зидарство је строго регулисано у Немачкој, а уопште није у Великој Британији. Ако је правило земље порекла примењено широм ЕУ, резултат би могао бити дискриминација нација које не могу обављати одређење пословне без специфичне обуке и квалификација.⁶

Током средњорочног разматрања *Лисабонске стратегије* од стране Европског савета у марту 2005. године, план Европске комисије је наишао на снажан отпор од стране Француске и Немачке, забринутих да би то могло увести „социјални дампинг” у јавне сервисе и угрожити животни стандард у развијенијим чланицама ЕУ. „Социјални дампинг” је еуфемизам за имиграцију јефтиних радних снага (понекад образложива испод стандарда) из партнерских, централних и источноевропских земаља чланица ЕУ. Страх од „социјалног дампинга” могао би бити оправдан.

7

Пишући о овој теми, уредничком коментару под насловом „Le dumping social”, *Financial Times*

26. марта 2005. године наводи:

„Међутим, уместо узалудног подирања моста сада када су источноевропски окупатори (извињавам се, наше ЕУ комисије) већ унутар зидина замка, западноевропски протекционисти би могли размислити неке нове тактике. Она најочигледнија је да се више хармонизују. Ово значи навести источноевропљане да прихвате франкогерманске норме о радним, школским и трговачким сатима којима одређују учинак, потрошњу и партиципацију жена у радној снази.

И зашто се на томе зауставити? Нема ништа од надања да се неколико правила Светске трговинске организације може носити са претњом Кине и Индије, цинова социјалног дампинга. Оне такође морају бити доведене у ЕУ, и треба им рећи да подигну своје стандарде. Крајње једноставно.”

У закључцима са заседања Европског савета у Бриселу (2005) наведено је: „Како би се унапредило раст и запошљавање и оснажила конкурентност, унутрашње тржиште услуга мора бити потпуно оперативно и у исто време мора сачувати наш европски социјални модел.”⁸ Ово значи да Европа жели да има обе

ства-ри: да са-чу-ва ко-лач, а да га у исто вре-ме и по-је-де! Пре-го-во-ри око овог пла-на ће се на-ста-вља-ти у бу-дућ-но-сти, а од-лу-ка ће би-ти до-не-та гла-са-њем ква-ли-фи-ко-ва-не ве-ћи-не, што зна-чи да ће зе-мље ко-је се то-ме про-ти-ве би-ти над-гла-са-не.

СИМП-ТО-МИ „ЗА-МО-РА ПРО-ШИ-РЕ-ЊА”

Раз-ма-тра-ње пи-та-ња ро-ко-ва и усло-ва но-вог про-ши-ре-ња ЕУ би-ло је крај-ње спе-ку-ла-тив-но. Учла-ње-ње за-ви-си од по-ли-тич-ке во-ље (и фон-до-ва) зе-ма-ља ЕУ. Ме-ђу-тим, фон-до-ви и по-ли-тич-ка во-ља су по-сто-ја-ли чак и ка-да су Шпа-ни-ја и Пор-ту-га-ли-ја пре-го-ва-ра-ле о ула-ску у ЕУ то-ком осам-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка, али је за њи-хо-во учла-ње-ње би-ло по-треб-но не-ко-ли-ко го-ди-на ви-ше не-го што је би-ло пла-ни-ра-но и ско-ро до-дат-на де-це-ни-ја ка-ко би се су-сти-гао оста-так ЕУ. На-да-ље, пи-ри-неј-ско про-ши-ре-ње је би-ло тех-нич-ки и еко-ном-ски мно-го јед-но-став-ни-је не-го при-сту-па-ње цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских тран-зи-ци-о-них зе-ма-ља.

Твр-ди-ли смо (Јо-ва-но-вић, 1997, стр. 368) да ако све бу-де ишло по пла-ну од по-ла-зне тач-ке из 1997. го-ди-не – што зна-чи да се ла-га-но при-ве-ду кра-ју пре-го-во-ри, ра-чу-на-ју-ћи и ра-ти-фи-ка-ци-ју у свим укљу-че-ним зе-мља-ма, и ако пе-ри-од при-бли-жа-ва-ња на-кон ула-ска бу-де тра-јао око де-сет го-ди-на – нај-на-пред-ни-јим зе-мља-ма цен-трал-не и ис-точ-не Евро-пе ће тре-ба-ти не-ких 15-20 го-ди-на да по-ста-ну пу-но-прав-не чла-ни-це ЕУ.

Ско-ро пот-пу-но од-су-ство јав-не де-ба-те у ЕУ о про-ши-ре-њу на ис-ток оста-ви-ло је ве-ћи-ну љу-ди нео-ба-ве-ште-ну о тек-тон-ским по-ли-тич-ким и еко-ном-ским по-тре-си-ма ко-је је то иза-зва-ло. За ве-ћи-ну љу-ди ово је би-ло да-ле-ка ап-страк-ци-ја и за-вр-ше-на ствар. Про-ши-ре-ње не би тре-ба-ло чи-ни-ти љу-ди-ма иза ле-ђа, као што је био слу-чај са ства-ра-њем евро-зо-не. То је би-тан раз-лог за ир-ско од-би-ја-ње Уго-во-ра из Ни-це из 2001. го-ди-не. Ово би мно-ги-ма мо-гло по-слу-жи-ти као

ар-гу-мент да се процес про-ши-ре-ња од-ви-ја пре-бр-зо и да ни-је по-др-жа-но јав-ним мње-њем. Ир-ска је би-ла је-ди-на зе-мља ЕУ ко-ја је по-ну-ди-ла при-ви-ле-ги-ју (или је то де-мо-крат-ско пра-во?) сво-јим гра-ђа-ни-ма и ди-рект-но их пи-та-ла о Уго-во-ру. Оста-так гра-ђа-на ЕУ, от-при-ли-ке 99 од-сто, би-ло је ли-ше-но та-кве мо-гућ-но-сти да се ди-рект-но из-ја-сни о овом пре-суд-ном пи-та-њу.

Од Аген-де 2000 (1997) и Европ-ског са-ми-та у Бер-ли-ну (1999), по-сто-ји оп-шти ли-мит за укуп-не ра-чу-не ко-је не-ка зе-мља чла-ни-ца мо-же до-би-ти од ЕУ. То је 4 од-сто од дру-штве-ног про-из-во-да те зе-мље. По-што је укуп-ни дру-штве-ни про-из-вод де-сет но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца са-свим ма-ли (4,9 од-сто укуп-ног дру-штве-ног про-из-во-да ЕУ у 2004. го-ди-ни по тре-нут-ним це-на-ма), ства-ран тро-шак про-ши-ре-ња за ЕУ не би тре-ба-ло да из-мак-не кон-тро-ли и мо-гао би би-ти ре-ла-тив-но ма-ли.

Европ-ски са-мит у Ко-пен-ха-ге-ну (12-13. де-цем-бра 2002), као и прет-ход-ни у Бри-се-лу (2002),⁹ по-но-во је по-твр-дио од-лу-ку са оног у Бер-ли-ну (1999)¹⁰ да пла-фон за тро-шко-ве ве-за-не за про-ши-ре-ње по-ста-вљен за пе-ри-од 2004-2006. мо-ра би-ти по-што-ван. То зна-чи да укуп-ни ЕУ тро-шко-ви мо-ра-ју од-го-ва-ра-ти ње-ним ре-сур-си-ма огра-ни-че-ним на 1,27 од-сто за-јед-нич-ког дру-штве-ног про-из-во-да свих зе-ма-ља чла-ни-ца. Због то-га, ЕУ има ве-о-ма ма-ло про-сто-ра за ма-не-ври-са-ње ка-ко би уве-ћа-ла сво-је фон-до-ве. То-ком тро-го-ди-шњег пе-ри-о-да из-ме-ђу 2004. и 2006. го-ди-не, „од укуп-но 25,1 ми-ли-јар-ди евра у ис-пла-та-ма за овај пе-ри-од, 14,1 ми-ли-јар-ди ће би-ти по-кри-ве-но од стра-не но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца”, та-ко да би уку-пан тро-шак за ЕУ(15) био 10,3 ми-ли-јар-ди евра (

Е

n-lar-ge-ment We-ekly

, 28. ја-ну-ар 2003). Због то-га, ствар-ни го-ди-шњи не-то „тро-шак” про-ши-ре-ња на ис-ток би-ће 3,4 ми-ли-јар-де или ма-ње од 10 евра по ста-нов-ни-ку ЕУ(15).

11

Твр-ди пре-го-во-ри и трам-пе по-че-ли су 2005. го-ди-не ка-ко би се де-фи-ни-са-ле но-ве

Фи-нан-сиј-ске пер-спек-ти-ве за пе-ри-од 2007-2013

. Ако се при-се-ти-мо до-го-во-ра о про-ме-ни

Оп-штег по-љо-при-вред-ног ак-та

, до пу-не јед-на-ко-сти но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца са остат-ком ЕУ(15) не-ће до-ћи пре 2013. Пре то-га, но-ве зе-мље чла-ни-це ће у од-ре-ђе-ним слу-ча-је-ви-ма би-ти гра-ђа-ни дру-гог ре-да. (Тур-ска би тре-ба-ло да има у ви-ду и ово ис-ку-ство, а има још то-га.) У сва-ком слу-ча-ју, ЕУ(25) је ушла у мно-го те-жу фа-зу ин-те-гра-ци-је у 2004. го-ди-ни не-го што је ве-ћи-на љу-ди за-ми-шља-ла. Ви-дљи-ви су и симп-то-ми „за-мо-ра про-ши-ре-ња” у Уни-ји.

Европ-ски са-мит у Бри-се-лу (2002) до-нео је две оси-гу-ра-ва-ју-ће кла-у-зу-ле; јед-ну ко-ја се ти-че уну-тра-шњег тр-жи-шта и дру-гу на по-љу прав-де и уну-тра-шњих по-сло-ва, са ро-ком тра-ја-ња до мак-си-мал-них три го-ди-не на-кон при-сту-па-ња. На ове ме-ре се мо-же по-зва-ти чак и *пре* при-сту-па-ња, а „ду-жи-на тра-ја-ња ова-квих ме-ра мо-же би-ти про-ду-же-на и на-кон тро-го-ди-шњег пе-ри-о-да”.

12

Оту-да, пре-ве-де-но на јед-но-ста-ван срп-ски је-зик, по-ру-ка са овог европ-ског са-ми-та при-сту-па-ју-ћим зе-мља-ма је би-ла: „До-бро до-шли у наш клуб. Али од да-нас вас пом-но по-сма-тра-мо ка-ко при-ме-њу-је-те и спро-во-ди-те ,на-ша’ пра-ви-ла. На-пра-ви-те ли би-ло ка-кву гре-шку, пла-ти-ће-те је. И не за-бо-ра-ви-те, ва-ши сно-ви о ве-ли-ким па-ра-ма из на-ше ка-се ће оста-ти баш то. Сно-ви.” (Тур-ска би и ово тре-ба-ло да има у ви-ду.) Ка-ква не-при-ја-тељ-ска по-ру-ка у од-но-су на ин-ве-сти-ци-је, углав-ном при-ват-не ин-ве-сти-ци-је усме-ре-не пре-ма при-сту-па-ју-ћим зе-мља-ма! Уко-ли-ко до-ђе до ,не-срећ-ног слу-ча-ја’ у но-вим зе-мља-ма чла-ни-ца-ма, уво-ђе-ње оси-гу-ра-ња Евро-пе „пет-на-е-сто-ри-це” би ла-ко мо-гло угро-зи-ти по-вра-ћај ин-ве-сти-ци-ја.

<

** Аутор је струч-њак Еко-ном-ске ко-ми-си-је УН за Евро-пу, UNE-CE, Же-не-ва. У сле-де-ћем бро-ју: „Нај-те-жа пи-та-ња и усло-ви тур-ског ула-ска у ЕУ”*

(Новембар-децембар 2005)

НА-ПО-МЕ-НЕ

¹ Централна и источна Европа је примила 21 милијарду дола ра директних страних инвестиција у 2003. години. Главне кориснице су биле Пољска (4,2 милијарде), Чешка (2,6) и Мађарска (2,5). Док је релативно ниска цена рада могла у прошлости представљати предност за централне и источноевропске земље, то је сада све мање случај. На пример, стварна цена рада у Мађарској расте. Ово би могло да буде један од разлога за излазак директних страних инвестиција из Мађарске исте године у износу од 1,6 милијарде дола ра (UN-CTAD, 2004, стр. 371 и 375). Инвеститори се селе у Кину.

² Како би се супротставили социјалном дампингу, 1.370 немачких царинских службеника извршило је 13. априла 2005. године истовремене рације у 350 кланица широм Немачке (В. Ве-но-ит, „Ber-lin to wa-ge war on il-le-gal wor-kers”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 14. април 2005).

³ В. Ве-но-ит, „Ger-many se-eks to stem flow of che-ap la-bo-ur”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 17. фебруар 2005.

⁴ Градоначелник Њу-јорка Џон Линдзи је желео да укло-ни си-ро-ти-њу и бес-кућ-ни-ке са ули-ца повећавши износ социјалне помоћи 1968. године. Као последица, си-ро-ти-ња из целе Аме-ри-ке на-се-ли-ла је Њу-јорк, по-тра-жу-јући социјалну помоћ, што је град дове-ло ско-ро до бан-крот-ства. Бан-ке су 1975. године од-би-ле да про-ду-же зај-мо-ве гра-ду, па су уве-де-ни и за-др-жа-ни стро-ги усло-ви за до-би-ја-ње социјалне помоћи (Sinn, 2004, стр. 19).

⁵ Com-mis-sion of the European Com-mu-ni-ti-es, Brus-sels, 02. фе-бру-ар 2005. COM (2005) 24.

⁶ *Bul-le-tin Qu-o-ti-di-en Euro-pe*, 15. фе-бру-ар 2005, стр. 4.

⁷ „Тек ове не-де-ље је пољ-ска гра-ђе-вин-ска ком-па-ни-ја у дан-ском вла-сни-штву нов-ча-но ка-жње-на због пла-ћа-ња пољ-ских рад-ни-ка у Дан-ској ис-под дан-ског ни-воа за-ра-да, иако би та-ква прак-са би-ла исто та-ко иле-гал-на као и ра-ни-је, по од-ред-ба-ма тр-жи-шта услу-га” („Le dumping social”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 26. март 2005).

⁸ Европ-ски са-вет, Бри-сел, 23. март 2005, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 22.

⁹ Европ-ски са-вет, Бри-сел 2002, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 10.

¹⁰ Европ-ски са-вет, Бер-лин 1999, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 16 и та-бе-ла Б

¹¹ „Укуп-на ко-рист” Шпа-ни-је, 2001. го-ди-не на при-мер, на-ра-сла је на 7,7 ми-ли-јар-ди, од-но-сно 192 евра по ста-нов-ни-ку ЕУ (*Uni-ting Euro-pe*, 23. де-цем-бар 2002, стр. 6).

¹² Европ-ски са-вет, Бри-сел 2002, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 8.

[\(1\) Еутаназија или подмлађивање Европе](#)

[\(2\) Време далекосежних одлука](#)

[\(3\) Важност реалистичног приступа](#)

[\(4\) Могућности и контроверзе](#)

[\(6\) Нестанак ћупа са медом](#)

[\(7\) Чекаоница за излазак](#)